

15

MINISTER SPRAW ZAGRANICZNYCH – PRÓBA BILANSU AKTYWNOŚCI GUIDO WESTERWELLE

Aleksandra Kruk WSSM

Lider Wolnej Partii Demokratycznej został ministrem spraw zagranicznych w gabinecie Angeli Merkel po wyborach parlamentarnych na mocy zawartego 26 października 2009 roku między chadecją i liberałami układu koalicyjnego: „Wzrost. Oświata. Spójność”, podkreślając wolę współpracy z panią kanclerz¹. FDP wróciła do władzy po trwającym od 1998 roku czasie aktywności opozycyjnej. Zgodnie z utartą tradycją, którą ugruntował Hans-Dietrich Genscher, Westerwelle objął nie tylko tekę ministra spraw zagranicznych, ale też funkcję wicekanclerza, chociaż rozważono dla niego również tekę ministra gospodarki².

Polityka zagraniczna w kampanii wyborczej w 2009 roku

W latach 2002-2005 ważną rolę doradczyni Guido Westerwelle w sprawach międzynarodowych odgrywała profesor Margerita Mathiopoulus, która reprezentuje pogląd, że Niemcy powinny być aktywnym graczem na europejskiej scenie politycznej³. Westerwelle w kampanii wyborczej opowiadał się za kontynuacją polityki wielkiej koalicji, uważał jednak, że trzeba zmodyfikować politykę wobec USA. Postrzegał dotychczasową politykę zagraniczną Angeli Merkel jako zbyt pasywną. Polityka zagraniczna Niemiec, zdaniem Westerwelle, powinna być polityką pokojową. Opowiadał się za współpracą z Waszyngtonem i zaznaczał, że w odczuciu wielu ludzi USA to państwo wolności, dobrobytu, sprawiedliwości. Obama, amerykański czarny prezydent personifikował symbol zmian. Westerwelle popiera dialog, kooperację, silne prawo zamiast prawo silnych.

¹ „Interview mit Bundesaußenminister Guido Westerwelle in der Bild vom 07.11.2009“, <http://www.auswaertiges-amt.de/DE/Infoservice/Presse/Interviews/2009/091107-BM-Bild.html>

² P. Jendroszczyk, *Dyplomata na nowe czasy*, „Rzeczpospolita”, 3.10.2009; P. Cywiński, *Wicekanclerz z małżonkiem*, „Wprost”, 11.10.2009.

³ M. Mathiopoulus, *Ein liberales Manifest*, „Liberal“, nr 6/2004, s. 6; R. Formuszewicz, *Program FDP a polityka zagraniczna Niemiec po wyborach do Bundestagu*, „Biuletyn. PISM”, nr 38 (570)/2009, 29 czerwca 2009.

Westerwelle mimo prymatu polityki i dyplomacji dopuszcza użycie siły w polityce międzynarodowej. Niemcy w polityce międzynarodowej miały nie przeceniać swojej wartości. Według Westerwelle mają pamiętać o przeszłości, ale i korzystać z zaufania, na które Niemcy sobie zapracowały. Liberalną politykę zagraniczną określał superrok wyborczy 2009. Guido Westerwelle oparł się na przedstawionych w maju 2009 roku założeniach niemieckiej polityki liberalnej w siedzibie Niemieckiego Towarzystwa Polityki Zagranicznej w Berlinie. Oceniał, że polityka zagraniczna jest chlubą republiki, zbudowana została przez ministrów z jego ugrupowania politycznego w oparciu o poczucie odpowiedzialności i wolę współpracy. Po II wojnie światowej Niemcy osiągnęli pojednanie z Zachodem, odprężenie w stosunkach ze Wschodem, w końcu zjednoczenie Niemiec. Z niemieckiej polityki zagranicznej można czerpać dumę. Westerwelle opowiedział się za kontynuacją idei polityki zagranicznej i stwierdził, że sukcesy niemieckiej polityki zagranicznej po II wojnie światowej są udziałem wszystkich partii politycznych. Swoją wizję polityki zagranicznej charakteryzował słowami „niemiecka polityka zagraniczna to polityka pokojo-wa. Jest ona zorientowana na interesy i wartości. To jest mój kompas”⁴.

Westerwelle krytykował unilateralizm USA i oceniał, że ważniejsze były dla USA działania w ramach NATO niż ONZ, co uznał za błąd. W polityce zagranicznej polityk doceniał obliczalność, ponieważ z tej wartości rodzi się zaufanie. W czasach kryzysu gospodarczego potrzebne jest według polityka wspólne działanie państw i organizacji międzynarodowych. Apelowo o większe zaangażowanie w sprawy polityki międzynarodowej ze strony Indii, Chin, Brazylii, Afryki Południowej⁵. Jego zdaniem współpracę z Chinami wymusza globalizacja, ale deklarował, że liberałowie dostrzegają błędy w polityce Chin, głównie łamanie praw człowieka⁶.

Westerwelle zwracał uwagę, że dzisiejszym świecie ważne jest powiązanie (*Vernetzung*) oraz pokój. Akcentował, że w Europie znaczenie powinny odgrywać nie tylko duże państwa, ale i małe – „w polityce europejskiej Luksemburg jest tak wielki jak Francja”⁷. W Niemieckim Towarzystwie Polityki Zagranicznej kandydat liberałów w nadchodzących wyborach przypomniał o potrzebie działań na rzecz rozbrojenia nuklearnego⁸. Ubolewał nad niedostatecznym wsparciem inicjatywy Baracka Obamy w Pradze na rzecz rozbrojenia nuklear-

⁴ „Außenminister Guido Westerwelle im Interview mit dem General-Anzeiger”, 28.11.2009, www.auswaeriges.amt.de

⁵ G. Westerwelle, *Unsere Interessen in der Welt. Wie Deutschlands Außenpolitik die Globalisierung nutzen kann*, „Liberal“, nr 12/2007.

⁶ H. Leibrecht, *Die Außenpolitik der Großen Koalition. Bilanz aus liberaler Sicht*, „WeltTrends“, nr 7/8 2009, s. 39-40.

⁷ „Rede von Dr Guido Westerwelle, MdB. FDP-Partei und Fraktionsvorsitzender bei der DGAP e.V. am. 4.05.2009 in Berlin“, <http://www.dailynet.de/Politik/41512.php>

⁸ *Ibidem*.

nego. G. Westerwelle optował za rozbrojeniem nuklearnym⁹. Rozbrojenie nuklearne postrzega jako drogę budowania zaufania. Poparł inicjatywę z 2007 roku, w której Henry Kissinger, George Schultz, William Perry i Samuel Nunn optowali za rezygnacją z broni nuklearnej. W 2009 roku inicjatywa została poparta przez Genschera, Richarda Weizsäckera, Eгона Bahra i Helmuta Schmidta¹⁰.

6 lutego 2010 roku podczas monachijskiego szczytu poświęconego sprawom bezpieczeństwa G. Westerwelle odniósł się do postępującej globalizacji. Stwierdził, że nie ma odwrotu od tego procesu. Globalizacja zajmuje ludzi głównie ze względu na wymiar gospodarczy. Globalizacja ma jego zdaniem odzwierciedlenie w przeobrażeniach „wartości, wiedzy (...) stylów życia. Globalizacja zmienia też „ramy dla (...) narodowego i międzynarodowego bezpieczeństwa”. Zwrócił uwagę na potrzebę przejmowania globalnej odpowiedzialności¹¹.

Westerwelle, podobnie jak K. Kinkel optuje za stałym miejscem w Radzie Bezpieczeństwa i przejęciem przez RFN „globalnej odpowiedzialności”. Wspólnota międzynarodowa powinna razem rozwiązywać problemy. Sukces ONZ polega na łączeniu państw wielkich i małych, biednych i bogatych. Niemcy prowadzą politykę pokojową. Do wiodących problemów zaliczył zmiany klimatyczne, ubóstwo, nieprzestrzeganie praw człowieka. Na forum ONZ zwracał uwagę na znaczenie edukacji w procesie zwalczania dyskryminacji i biedy¹².

W urzędzie spraw zagranicznych

29 października 2009, w związku z objęciem urzędu wyraził podziękowanie i uznanie swojemu poprzednikowi, ministrowi spraw zagranicznych z ramienia SPD, Frankowi Walterowi Steinmeierowi¹³. Chwalił go za sprawne działania

⁹ „Obama beim Wort nehmen”, „Der Spiegel”, nr 19/2009.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ „Rede von Bundesminister Westerwelle auf der 46. Münchner Sicherheitskonferenz“, Auswärtiges Amt, am: 06.02.2010,

http://ausenpolitik.net/themen/sicherheitspolitik/rede_von_bundesminister_westerwelle_auf_der_46-munchner_sicherheitskonferenz/

¹² „Rede von Bundesaußenminister Guido Westerwelle vor der 65. Generalversammlung der Vereinten Nationen“, Auswärtiges Amt, am: 25.09.2010,

http://ausenpolitik.net/themen/de_wahljahr/rede_von_bundesaussenminister_guido_westerwelle_vor_der_65-generalversammlung_der_vereinten_nationen/

¹³ „Rede des Bundesministers des Auswärtigen, Guido Westerwelle, anlässlich der Amtsübernahme“, 29.10.2009,

[http://www.auswaertiges-amt.de/DE/Infoservice/Presse/Reden/2009/091029-BM-](http://www.auswaertiges-amt.de/DE/Infoservice/Presse/Reden/2009/091029-BM-Amtsuebergabe.html)

[Amtsuebergabe.html](http://www.auswaertiges-amt.de/DE/Infoservice/Presse/Reden/2009/091029-BM-Amtsuebergabe.html); B. Koszel, *F.-W. Steinmeier jako kandydat SPD na kanclerza Niemiec*, „Biuletyn Instytutu Zachodniego“, nr 22/2009.

podczas konfliktu między Rosją i Gruzją oraz poprawne relacje amerykańsko-niemieckie. Ganił go natomiast za zbyt małą aktywność na rzecz rozbrojenia¹⁴.

Za wzór uczynił Hansa-Dietricha Genschera i deklarował chęć urzeczywistnienia polityki pokojowej. Zostawszy ministrem spraw zagranicznych zwracał uwagę, że nie będzie wzorował się na K. Kinkelu, którego ganił¹⁵.

W kierowanym przez G. Westerwelle urzędzie rozpoczęło z nim pracę pięciu ministrów stanu (*Staatsminister*) – Werner Hoyer, Cornelia Pieper, Peter Ammon, Wolf- Ruthart Born, Martin Briesel. W celu realizacji zadań specjalnych zostali powołani również koordynatorzy. Koordynacją współpracy francusko-niemieckiej zajmuje się Werner Hoyer, za sprawy polsko-niemieckie odpowiada Cornelia Pieper. Stosunki rosyjsko-niemieckie są nadzorowane przez Andreasa Schockendorfa, za prawa człowieka i pomocy humanitarnej odpowiedzialność ponosi Markus Löning. Relacje z Afganistanem i Pakistanem należą do obowiązków Michaela Steinera, a rozbrojenie i kontrola zbrojeń do Pettera Gottwalda¹⁶.

Struktura urzędu spraw zagranicznych

Wśród działów urzędu spraw zagranicznych znajdują się dział ds. rozbrojenia, dział ds. europejskich, dział ds. kultury i komunikacji, dział polityczny nr 2, dział polityczny nr 3, dział ds. protokołu, dział ds. prawnych, dział ds. ONZ, dział ds. gospodarczych, dział centralny i dział ds. służb specjalnych.

Dział ds. rozbrojenia, nazwany Dział 2A, jest kierowany przez koordynatora ds. rozbrojenia i kontroli zbrojeń. W skład tego działu wchodzi referat 240, 241, 242, 243 i 244.

Sprawy w gestii referatu 240, poza ogólnymi, to działania na rzecz nierozprzestrzeniania broni masowej zagłady, rozbrojeniem nuklearnym, zakazem testów nuklearnych, genewska konferencja rozbrojeniowa, rozbrojenie w ramach ONZ, strefy wolne od broni jądrowej. Referat 241 obejmuje tematykę tworzenia zaufania, środków tworzenia bezpieczeństwa regionalnego, porozumień militarnych, uzbrojenia, paktu stabilności ds. Europy Południowej. Referat 242 – konwencjonalna kontrola zbrojeń, w tym implementacja porozumień rozbrojeniowych. Referat 243 – porozumienia dotyczące broni chemicznej i biologicznej, grupa genewska ad hoc. Referat 244 – współpraca na rzecz rozbrojenia w zakresie broni chemicznej i nuklearnej, sprawy globalnego partnerstwa.

W ramach działu ds. Europy, nazwanego działem E realizowana jest polityka wspólnotowa. Referat E01 pracuje nad sprawami traktatu lizbońskiego, referat E02 zajmuje się współpracą z Parlamentem Europejskim, referat E03

¹⁴ „Steinmeier hat vieles richtig gemacht“, „Die Welt“, 5.09.2009.

¹⁵ „Richtige Kante zeigen“, „Die Zeit“, 25.03.2010.

¹⁶ www.auswaertiges.amt.de

strategią lizbońską. Kwestie gospodarcze, w tym uzgadnianie ram finansowych są rozpatrywane w referacie E04. Referat E05 pracuje nad polityką wewnętrzną i sprawiedliwości UE, natomiast referat E06 – zajmuje się kwestiami rozszerzenia UE. Współpracą z państwami członkowskimi UE zajmują się referaty E07, E08, E09, E10. Sprawy Wielkiej Brytanii, Irlandii, Danii, Szwecji, Finlandii, Łotwy, Litwy należą do referatu E07: Relacje z Polską, Czechami, Słowacją, Węgrami, Słowenią, Austrią, Luksemburgiem, Belgią i Holandią koordynuje referat E08. Kolejna z jednostek w urzędzie spraw zagranicznych, E09 jest odpowiedzialna za współpracę z Portugalią, Hiszpanią, Włochami, Grecją, Cyprzem, Malcią, Bułgarią, Rumunią, Andorą, Watykanem, Zakonem Kawalerów Maltańskich. Stosunki z Francją należą do działu E10.

Na zajmujący się rozpowszechnianiem wiedzy o Niemczech dział kultura i komunikacja składa się 10 referatów kierowanych przez Wenera Wnendta. W ramach tego działu wyodrębniono funkcję pełnomocnika ds. języka niemieckiego jako obcego i zarządzania (Werner Wnendt), pełnomocnika ds. komunikacji (Michael Zenner) i pełnomocnika ds. polityki naukowej poza granicami RFN (Außenwissenschaftspolitik) (Thomas Götz). W ramach działu kultura i komunikacja pracuje specjalny pełnomocnik ds. dialogu z kulturami Heidrun Tempel.

Dział polityczny nr 2 odpowiada za niemiecką politykę zagraniczną ds. Europy, Ameryki Północnej i Azji Centralnej, natomiast dział polityczny nr 3 za politykę wobec Bliskiego Wschodu, Afryki, Ameryki Południowej, Karaibów.

Dział ds. protokołu obejmuje sprawy związane z wizytami przedstawicieli obcych państw oraz opiekę nad przedstawicielami tych państw, którzy pełnią służbę dyplomatyczną na terytorium RFN. Poza tym dział ds. protokołu zajmuje się organizacją podróży dyplomatycznych prezydenta, kanclerza, szefa urzędu spraw zagranicznych. Wśród wielu zadań działu ds. protokołu mieści się organizacja konferencji międzynarodowych.

Dział prawny koordynuje sprawy konsularne oraz interweniuje zgodnie z prawem międzynarodowym, aby pomagać obywatelom RFN, których spotkały problemy zagranicą.

Dział ds. ONZ i spraw globalnych obok pomocy humanitarnej obejmuje sprawy zarządzania kryzysowego, polityki gospodarczej i rozwojowej, przestrzeganiem praw człowieka, zwalczaniem terroryzmu, narkomanii, handlu narkotykami, przestępczości.

Dział ds. gospodarczych i rozwoju zajmuje się polityką gospodarczą, energetyczną, klimatyczną. Obejmuje innowacje, transport, turystyka, pełnomocnik ds. globalizacji oraz pełnomocnik ds. polityki energetycznej i klimatu oraz pełnomocnik ds. kontroli eksportu i technologii.

Do referatu centralnego należy pełnomocnik ds. personelu i zarządzania działami, pełnomocnik ds. infrastruktury.

Referat służby specjalne obejmuje służbę zdrowia, centrum spotkań w urzędzie spraw zagranicznych oraz służbę językową.

Urząd spraw zagranicznych obejmuje swoim zakresem ambasady, konsulaty, stałe przedstawicielstwa, konsulaty honorowe oraz Centra Niemieckie w Brazylii, Meksyku, Moskwie, New Delphi, Pekinie i Pretorii.

W ramach urzędu służbę pełnią pracownicy całodobowego centrum zarządzania kryzysowego.

W politycznym archiwum urzędu spraw zagranicznych RFN znajdują się deponowane od 1867 roku dokumenty, z okresu istnienia Związku Celnego, Związku Północnoniemieckiego, Rzeszy Niemieckiej, Niemieckiej Republiki Demokratycznej oraz powstałej w 1949 roku Republiki Federalnej Niemiec¹⁷.

Dyplomata

Styl pracy nowego ministra można nazwać dyplomacją podróży, o czym świadczy kalendarz polityka choćby do końca 2009 roku. Westerwelle rozpoczął od podróży do Polski, dokąd się udał 31 października. 2 listopada był we Francji i Holandii. 3 listopada przebywał w Luksemburgu i brał udział w spotkaniu w ramach NATO. 5 listopada przebywał w USA. 11 listopada był w Danii i Wielkiej Brytanii, 13 listopada w Hiszpanii, a 19 listopada w Afganistanie. 20 listopada udał się z wizytą do Rosji. 23 i 24 listopada odwiedził Ziemię Świętą. 25 listopada udał się do Austrii, 2 grudnia do Czech, a do Szwecji 10 grudnia. W Finlandii był 11 grudnia. Jeszcze 20 i 21 grudnia 2009 roku udał się do Włoch.

10 listopada 2009 roku w Bundestagu Westerwelle wskazał na „kompas” swoich działań jako ministra spraw zagranicznych, mówił o polityce europejskiej, bezpieczeństwa, rozwojowej, prawach człowieka. Doktryna Westerwelle sprowadzała się do następujących spostrzeżeń: 1) polityka zagraniczna opiera się na tradycji i kontynuacji; 2) Niemiecka polityka zagraniczna to polityka pokojowa; 3) Pokój jest najważniejszą wartością, „kompasem”; 4) Żadnej samotnej drogi, bo świat nie może bać się Niemiec.

Polityka europejska

G. Westerwelle przyjął rolę „człowieka Europy”, prezentuje się jako polityk proeuropejski. Przedstawiając cztery tezy na rzecz projektu przyszłości Europy przede wszystkim zaznaczył, że Europa stanowi dla niego wartość. Odwoływał się do liderów integracji – H.-D. Genschera, Leo Tindemansa, Jean’a Monneta, Václava Havla, Javiera Solany. Projekt europejski opiera się na przekonaniu, że integracja ma służyć obywatelom i państwom, a nie odwrotnie. Projekt integracji trafił na barierę, gdyż ludzie zatracili wiarę w potrzebę i celowość integracji. Westerwelle zauważa, że wracają „stare resentymenty i uprzedzenia”, wraca strach i niechęć do Niemiec. Dlatego apeluje o powrót do idei integracji. Swoją

¹⁷ *Ibidem.*

argumentację oparł o cztery refleksje – na temat „siły konstruowania Europy”, „europejskiej wspólnoty wartości”, „potęgi gospodarczej Europy” oraz „złej nieeuropejskiej drogi”¹⁸.

Integracja europejska ma obecnie swój motor nie tylko wewnątrz kontynentu, wielką napędową jest proces globalizacji, wzrost znaczenia Chin i Indii. Mnożą się wspólne wyzwania, jak zagrożenia bezpieczeństwa, polityka energetyczna. Europa potrzebuje potencjału, by mieć znaczenie na światowej scenie politycznej. Myśląc o kulturze europejskiej Westerwelle nawiązał do słynnego powiedzenia J. Monneta: „gdybym mógł zacząć od początku, zacząłbym od kultury”¹⁹. Westerwelle zwrócił uwagę, że w debacie publicznej niezwykle ważną rolę odgrywa wiarygodność. W projekcie integracji liczy się „solidarność między silnymi i słabymi”²⁰. Potencjał gospodarczy Europy widzi we wspólnym rynku i euro. Podobnie jak V. Havel Westerwelle uważa, że działanie inne niż popieranie integracji europejskiej byłoby krokiem wstecz²¹.

Podobnie jak P. Rösler opowiada się za „wspólną Europą ze stabilną walutą”, co jest niezwykle ważne w obliczu panującego kryzysu gospodarczego w Europie. Przypominając o działalności proeuropejskiej swojego mentora Genschera apeluje o solidarność w Europie. Jest przeciwny wystąpieniu Grecji ze strefy euro²².

W oświadczeniu rządowym z 11 maja 2012 roku podkreślał, że przezwyciężenie kryzysu gospodarczego jest możliwe dzięki skutecznej polityce fiskalnej oraz polityce wzrostu opartej na rozwoju konkurencyjności. Obiecywał pomoc Grecji. Podkreślał potrzebę skutecznego wykorzystania funduszy strukturalnych i funduszu spójności oraz polityki finansowej Europejskiego Banku Inwestycyjnego²³.

Kontynuując rozpoczęty w 19994 roku proces konsultacji 3+1 (Litwa, Łotwa, Estonia + Niemcy) opublikował na łamach „*Frankfurter Rundschau*” wraz z ministrami Audroniusem Azubalisem (Litwa), Edgarsiem Rinkeviciem (Łotwa), Urmasem Paetem (Estonia) ostrzeżenie przed dzieleniem Europy z powodu kryzysu gospodarczego²⁴.

¹⁸ „*Der Wert Europas: Vier Thesen zum Zukunftsprojekt Europa*, „Integration“, nr 2/2012, s. 90-93.

¹⁹ *Ibidem*, s. 91.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*, s. 93.

²² „*Westerwelle lernt das Genschern*“, „Der Spiegel“, 8.08.2012; „*Westerwelle zeigt Statur*“, „Der Tagesspiegel“, 30.08.2012.

²³ „*Europas aus der Krise: Wachstum durch Wettbewerbsfähigkeit*“ – Regierungserklärung Außenminister Westerwelles vor dem Deutschen Bundestag. 11.05.2012, http://www.auswaertiges-amt.de/DE/Infoservice/Presse/Reden/2012/120511-BM_Reg_Erkl_Europa.html

²⁴ „*Westerwelle und Balten warnen vor Spaltung Europas*“, „Die Welt“, 23.08.2012,

Westerwelle uważa, że komisarze unijni powinni mieć większe prerogatywy w przypadku naruszenia przez państwa członkowskie praworządności i demokracji. W swojej argumentacji odwołał się do problemu wolności mediów na Węgrzech oraz wymiaru sprawiedliwości w Rumunii²⁵.

Europejska „*way of life*“, o której Westerwelle pisał we „*Frankfurter Allgemeine Zeitung*“, opiera się na przestrzeganiu wartości, jaką są prawa człowieka. Problemy Europy sprowadzają się nie tylko do gospodarki, w tym strefy euro. Trudnością jest utrata zaufania do projektu integracji europejskiej. Stąd Westerwelle chce ten projekt reanimować. Odwołuje się do fundamentów integracji, jakimi są „kultura wspólnoty”, wolność, demokracja, praworządność, kultura polityczna i tolerancja. Unia Europejska potrzebuje skutecznych mechanizmów, by chronić te wartości. Komisja Europejska powinna m.in. korzystać z mechanizmu, jakim jest artykuł 7 traktatu lizbońskiego oraz stosować mechanizmy finansowe. Tłumaczy, że nie zależy mu na żadnej europejskiej „superinstancji nadzorczej”, zresztą stworzenie takiej byłoby wbrew kulturom politycznym państw członkowskich. Zależy mu na przywróceniu szacunku projektowi integracji europejskiej poprzez obronę wartości europejskich²⁶.

Gdyby miał mówić o swoich akcentach w polityce zagranicznej, to podkreśliłby rolę polityki europejskiej z udziałem państw z Europy Środkowej i Wschodniej. Pierwszym państwem, do którego Westerwelle udał się z podróżą dyplomatyczną, była Polska. Pragnął, takich relacji z Polską, jak z Francją. Pierwszą wizytę złożył w Warszawie, spotkając się z ministrem spraw zagranicznych Radosławem Sikorskim. Stosunki polsko-niemieckie ocenia jako „najlepsze w historii”. Opowiada się za aktywnością zainaugurowanego przez swojego mentora Hansa-Dietricha Genschera Trójkąta Weimarskiego. Westerwelle komentując relacje z Polską wyraża nadzieję, że będą przypominały relacje francusko-niemieckie. Wypowiadał się w sprawie realizowanej przez Erikę Steinbach wizji Centrum przeciwko Wypędzeniom. Te priorytety postrzegane są jako element profilowania się Guido Westerwelle. W stosunkach z Polską liberałowie wyrazili wolę rozwoju współpracy w ramach trójkąta weimarskiego, by stosunki polsko-niemieckie można wzorować na stosunkach niemiecko-francuskich. Nie bez znaczenia jest, że z pierwszą podróżą zagraniczną Guido Westerwelle udał się do Warszawy. Pełnomocnikiem ds. relacji z Polską, w zastępstwie socjaldemokratki Gesine Schwan, została Cornelia Pieper z FDP, która dobrze zna ona Polskę. Zabierał głos w sprawie Centrum przeciwko Wypędzeniom. G. Westerwelle i R. Sikorski wspólnie inicjują działania i prowokują do dyskusji na temat kondycji Unii Europejskiej, m. in. 17 września 2012 roku na łamach „Internatio-

<http://www.welt.de/politik/ausland/article108754857/Westerwelle-und-Balten-warnen-vor-Spaltung-Europas.html>

²⁵ „*Westerwelle fordert mehr Macht für die EU-Kommission*“, „FAZ“, 05.09.2012.

²⁶ „*G. Westerwelle, Europas Werte verteidigen! (Gastbeitrag)*“, „FAZ“, 5.09.2012.

nal Herald Tribune” zaprezentowali „Nową wizję Europy” apelując o solidarność na rzecz przewycięzania problemów gospodarczych Unii Europejskiej”²⁷

Zdaniem Westerwelle przyjaźń francusko-niemiecka nie jest czymś oczywistym. Tłumaczył, że Niemcy i Francuzi „stali naprzeciwko siebie jako wrogowie”, a teraz są „najlepszymi przyjaciółmi. Zna Francję. Jako anegdotę wspomina scenę, gdy jako nastolatek był w restauracji w Bretanii. Wspominał, że starszej kobiecie widzącej niemieckiego chłopca o jasnych włosach stanęły przed oczami wydarzenia wojenne i nie chciała go obsłużyć. Dlatego teraz jeszcze bardziej jest przekonany, że „wojna nie powinna być narzędziem polityki”²⁸.

Rosja w polityce Guido Westerwelle

Ministrowi należącemu do partii głoszącej idee wolności przyszło stanąć przed zadaniem prowadzenia polityki realistycznej przy jednoczesnym podkreślaniu liberalnych wartości²⁹. Stanowisko FDP przed wyborami w 2009 roku zakładało współpracę Unii Europejskiej w polityce wobec Rosji oraz domaganie się od Moskwy respektowania demokracji, państwa prawa i poszanowania praw człowieka. Liberałowie podkreślali, że Rosja potrzebuje Europy, jej technologii i pieniędzy w przypadku polityki energetycznej liberałowie wskazywali na potrzebę dywersyfikacji dostaw gazu³⁰.

G. Westerwelle realizuje politykę wobec Moskwy na mocy uzgodnień z kanclerz Angelą Merkel, gdyż niemiecka polityka zagraniczna to *Chefsache* kanclerza. Dla Niemiec „Rosja to partner przy regionalnych wyzwaniach w zakresie bezpieczeństwa (Iran, Afganistan, Bliski wschód) i globalnych (ochrona klimatu, terroryzm)”³¹. Nowej koalicji CDU – CSU-FDP zależało na współpracy Niemiec z Rosją w sprawach NATO. G. Westerwelle nie zmieni polityki rosyjskiej i Rosji, choć jest świadomy problemów z jakimi mierzą się Rosjanie. Liberałowie wskazywali na problemy Rosji – korupcję, słabość gospodarki surowcowej. Panują w FDP też opinie, że nie powiodło się budowanie „generacji M” i plany modernizacji Rosji.

²⁷ „A new vision of Europe“, http://www.nytimes.com/2012/09/18/opinion/a-new-vision-of-europe.html?_r=2&adxnnl=1&adxnnlx=1347980610-XJ/WVg258nmQjw71O/timQ&

²⁸ F.A. Mayer, *Waren sie ein Rebell?*, „Cicero“, nr 3/2009.

²⁹ Szerzej na temat polityki FDP wobec Rosji w materiale pokonferencyjnym: A. Kruk, *Polityka wobec Rosji w programach niemieckiej Wolnej Partii Demokratycznej* (Konferencja pt. „Na gruzach imperium... W stronę nowego ładu politycznego, społeczno-gospodarczego i międzynarodowego w regionie Europy Środkowo-Wschodniej, Uniwersytet Łódzki, 26-27.10.2011).

³⁰ *Ibidem*.

³¹ K. Malinowski, Z. Mazur, P. Kubiak, *Polityka zagraniczna CDU/CSU-FDP*, „Biuletyn Instytutu Zachodniego”, nr 30/2009.

Sam Westerwelle postuluje partnerstwo strategiczne z Rosją, pragmatyczny dialog, kontynuację i dopasowanie w stosunkach z Rosją. G. Westerwelle optując za rozbrojeniem i uzależnieniem je od współpracy z Moskwą. 30 maja 2010 roku na łamach „Frankfurter Allgemeine Zeitung” ukazał się artykuł Guido Westerwelle i Sergieja Ławrowa o niemiecko-rosyjskim „Partnerstwie dla Modernizacji”. Politycy informowali, że modernizacja jest przesłanką do umacniania w Rosji praworządności i walki z korupcją³².

G. Westerwelle hamował spory wokół przyznania Władimirowi Putinowi nagrody Quadriga. Twierdził, protest przeciwko obdarowaniu W. Putina tym wyróżnieniem może zaszkodzić relacjom niemiecko-rosyjskim. W lipcu 2010 roku G. Westerwelle i A. Merkel odbyli podróż do Rosji, a później ruszyli w głąb Azji. W Jekaterinburgu odbyły się konsultacje rządowe, w których uczestniczyli minister Rainer Brüderle, minister budownictwa i transportu Peter Ramsauer oraz minister środowiska Norbert Rüttgen. Przedstawiciele Niemiec i Rosji podpisali porozumienia o współpracy naukowej i kulturalnej oraz związane z obchodzeniem roku niemieckiego w Rosji i w Niemczech roku rosyjskiego. Polityka ekonomiczna A. Merkel, wicekanclerza i jednocześnie ministra gospodarki Phillipp Rösslera (FDP) oraz G. Westerwelle wobec Rosji jest jednak negatywnie oceniana przez świat gospodarki. Przedsiębiorcy wspominają aktywność Helmuta Kohla i Gerharda Schrödera jako bardziej efektywną. G. Westerwelle był krytykowany za to, że wykazywał więcej inicjatyw wobec Polski, niż wobec Rosji. Znany z występowania przeciwko stacjonowaniu rakiet amerykańskich w Polsce i Czechach G. Westerwelle jeszcze w październiku 2009 roku z pierwszą wizytą dyplomatyczną udał się bowiem do Polski. Tego typu gesty powodowały, że Guido Westerwelle był uważany za promotora polskich interesów. Polski minister Radosław Sikorski bywał angażowany w działania podejmowane wspólnie przez ministrów z Rosji i Niemiec. 2 listopada 2010 roku G. Westerwelle wspólnie z R. Sikorskim złożyli wizytę na Białorusi. Ministrowie spraw zagranicznych Polski i Niemiec apelowali do Aleksandra Łukaszenki o praworządne wybory prezydenckie przewidziane na 19 grudnia 2010 roku oraz przeprowadzenie reform. W Królewcu 21 maja 2011 roku odbyło się spotkanie Radosława Sikorskiego, Guido Westerwelle i Siergieja Ławrowa. Omawiano sytuację na Białorusi³³.

³² G. Westerwelle, S. Ławrow, *Die deutsch-russische Modernisierungspartnerschaft*, „FAZ”, 30.05.2010; B. Koszel, *Partnerstwo dla Modernizacji w stosunkach niemiecko-rosyjskich*, „Przegląd Politologiczny”, nr 2/2010.

³³ A. Kruk, op. cit.

Takie samo stanowisko jak niemiecka dyplomacja zajęła i Moskwa podczas podejmowania przez Radę Bezpieczeństwa 17 marca 2011 roku decyzji o dalszych sankcjach wobec Libii. W głosowaniu na temat zakazu lotów nad Libią (rezolucja 1973) Niemcy nie podjęły takiej samej decyzji, jak jej sojusznicy z NATO – USA, Francja, Wielka Brytania, które poparły rezolucję 1973. Było to wspólne stanowisko kanclerza, ministra spraw zagranicznych i ministra obrony. Obok RFN wstrzymały się Niemcy, Chiny, Rosja, Indie, Brazylia. Niemcy nie poparli strefy zakazu lotu nad Libią. Na decyzję wpłynęła sytuacja wewnątrz kraju (wybory, słabość koalicji). Decyzja RB ONZ została poparta przez Ligę Arabską i sąsiadów Libii. G. Westerwelle krytykował w czerwcu 2011 roku politykę Rosji wobec Syrii. Twierdził, że Rosja i Niemcy powinny mówić jednym głosem, natomiast Rosja odrzuciła rezolucję ONZ³⁴.

4 grudnia 2011 roku odbyły się w Rosji wybory parlamentarne. G. Westerwelle ubolewał nad sfałszowaniem wyborów parlamentarnych w Rosji. Swoje stanowisko przedstawił wraz z amerykańską sekretarz stanu Hilary Clinton podczas spotkania ministrów państw OBWE w Wilnie. Obserwatorzy polityki Westerwelle wobec Rosji podkreślają brak osobistych kontaktów ministra z politykami rosyjskimi, relacji o przyjaźniach G. Westerwelle z rosyjskimi politykami. Politykę rządu Merkel-Westerwelle wobec Rosji krytykuje SPD. Frank Walter Steinmeier uważa, że rząd chadecko-liberalny nie wykorzystuje szansy możliwości budowania strategicznego partnerstwa z Rosją. Westerwelle natomiast podkreśla znaczenie Rosji i ostrzega przed pogorszeniem stosunków z tym państwem.

Afganistan

Westerwelle opowiada się za obecnością żołnierzy niemieckich w Afganistanie, mimo sprzeciwu społeczeństwa niemieckiego. To kontynuacja jego polityki z czasu, gdy zasiadał w Bundestagu jako reprezentant opozycji. W 2007 roku przedstawiając stanowisko FDP argumentował, że Bundeswehra powinna stacjonować w Bundestagu. Nazywał taką decyzję „aktem solidarności” wobec Afgańczyków, ale jednocześnie zwracał uwagę, że stacjonowanie Bundeswehry w Afganistanie to element obrony bezpieczeństwa Niemiec i całej Europy. Rząd niemiecki wysyłając żołnierze do Afganistanu podjął walkę z panującą w tym państwie korupcją, handlem narkotykami, „barbarzyństwem Talibów”. Opowiadał się za rozbudową sił policyjnych w Afganistanie³⁵.

³⁴ A. Kruk, *Interests, Expectations and Fears of Germany in the Face of Arab Spring*, [w:] B. Przybylska-Maszner, *The Arab Spring*, Poznań 2011, 169-178.

³⁵ „Rede von Dr. Guido Westerwelle Bundeswehreinsatz in Afghanistan (ISAF)“. Rede im Deutschen Bundestag am 12. Oktober 2007, www.guido-westerwelle.de
„Afghanistan-Einsatz soll Deutschland Sicherheit bringen“, „Die Zeit“, 9.07.2010.

W 2009 roku w Bundestagu ponownie za przedłużeniem misji, wyraził poparcie dla polityki Obamy³⁶.

Westerwelle dostrzegał znaczenie zaangażowania Niemiec w Afganistanie i popierał strategię „powiązanego bezpieczeństwa” („vernetzte Sicherheit”) – nie tylko działań militarnych, ale przede wszystkim uczestnictwa w odbudowie Afganistanu. Przypominał sytuację z 2001 roku, podczas gdy Gerhard Schröder powiązał głosowanie w Bundestagu nad wyrażeniem zgody na wysłanie żołnierzy do Afganistanu z votum zaufania dla jego rządu. W takiej sytuacji, zdaniem Westerwelle, liberałowie musieli zgłosić przeciw. Jednak później rokrocznie FDP opowiadała się za obecnością niemieckich żołnierzy, a później i policjantów w Afganistanie. Westerwelle, gdy został ministrem spraw zagranicznych podkreślał znaczenie działań cywilno-rekonstrukcyjnych w Afganistanie. Uważał, że jeśli operacja utrzymania pokoju zostanie zakończona, to Kabul stanie się stolicą terroryzmu. Obecność w Afganistanie nazywał nie altruizmem, lecz ochroną niemieckich interesów i wskazywał na potrzebę stabilizacji Afganistanu „przez regionalną współpracę”. 3 grudnia 2009 roku w Bundestagu opowiedział się za przedłużeniem obecności niemieckiej w Afganistanie. Pokładał nadzieję w konferencji z 28 stycznia 2010 roku w sprawie Afganistanu³⁷. Wskazał na potrzebę stosownej polityki wobec Afganistanu i Iranu³⁸.

Arabska wiosna

Wstrzymanie się od głosu w sprawie rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ w sprawie Libii sprzeciwiając się uczestnictwu w akcji zbrojnej przeciwko Muammarowi Kaddafiemu – były minister obrony Volker Rühle uważa, że to błąd. „Der Spiegel” postawę A. Merkel, Westerwelle, ministra obrony Thomasa de Maizière oraz ministra rozwoju Dirka Niebela ocenił jako wydarzenie bez precedensu uznając: „jawnie w tym czasie nikt nie umie polityki zagranicznej w Niemczech”³⁹. Niemcy głosując w Radzie Bezpieczeństwa nie postąpiły solidarnie wobec tradycyjnych sojuszników Francji i USA, natomiast stanęły obok

³⁶ „Rede von Dr. Guido Westerwelle, Bundesminister des Auswärtigen zur Verlängerung des ISAF-Mandats“, vor dem Deutschen Bundestag am 3. Dezember 2009, www.guido-westerwelle.de

³⁷ „Rede von Außenminister Guido Westerwelle vor dem Deutschen Bundestag“, 26.11.2009, <http://www.auswaertiges-amt.de/DE/Infoservice/Presse/Reden/2009/091126-BM-BT.html>, Rede BM Westerwelle im Deutschen Bundestag, 2/3. Lesung ISAF-Mandatsverlängerung, 3.12.2009; A. Kruk, *Niemieckie dylematy wobec wojny w Afganistanie*, „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego“, nr 2011 /2012, s. 235-236.

³⁸ „Europa-, Außen- und Sicherheitspolitik, Entwicklungspolitik, Menschenrechte“, – Rede von Dr. Guido Westerwelle, Bundesminister des Auswärtigen im Deutschen Bundestag am 10. November 2009, <http://www.guido-westerwelle.de>

³⁹ „Friede den Zeltpalästen“, „Der Spiegel“, nr 13/2011.

Chin, Rosji, Indii i Brazylii. Taka postawa została zinterpretowana w „Der Spiegel” jako odejście od kanonu niemieckiej polityki zagranicznej po II wojnie światowej, a otwarcie na wyzwania, które niesie globalizacja. W RFN Westerwelle musiał odpierać krytykę, za odsunięcie się od zachodnich sojuszników, mimo że społeczeństwo niemieckie jest przeciwne interwencji Bundeswehry w Libii. Stanowisko rządu poparł były minister spraw zagranicznych Frank-Walter Steinmeier, ale przeciwny jest Joschka Fischer. Podobne napięci towarzyszyły jego spotkaniom w gronie polityków UE i NATO. Ostro słów nie szczędził francuski dyplomata Alain Juppé, czy sekretarz generalny NATO Anders Fogh Rasmussen⁴⁰. Westerwelle opowiada się za odsunięciem Kaddafiego od władzy, ale jest przeciwnikiem obecności wojskowej RFN w Libii⁴¹.

Opinie na temat działalności G. Westerwelle

Westerwelle według badań przeprowadzonych przez EMNID i TNS był w marcu 2011 roku najmniej lubianym ministrem spraw zagranicznych (Klaus Kinkel – 54%, Joschka Fischer – 67%, Frank-Walter Steinmeier – 62%, a Guido Westerwelle 24%)⁴². Od 2009 roku był krytykowany za prywatę. A. Merkel wyraziła rozczarowanie z powodu współpracy z ministrem i w sprawach międzynarodowych opiera się na swoich doradcach – Christophe Heusgenie oraz Emily Haber. W kuluarach artykułowane są prognozy, że Westerwelle nie będzie pełnił funkcji ministra spraw zagranicznych do końca siedemnastego okresu legislacyjnego⁴³.

Politolog Christian Hacke uważa: „ministrowie spraw zagranicznych od Adenauera przed Brentano do Fischera i Steinmeiera (...) to byli solidni, posiadający ogromną wiedzę ludzie, którzy opanowali główny obszar działania dyplomacji: mnożyć poważanie Niemiec i reprezentować interesy Niemiec w świecie”. Ch. Hacke twierdzi, że Westerwelle to „najbardziej ograniczony” minister spraw zagranicznych. Nawołując go do ustąpienia z urzędu porównuje Westerwelle z do Joachimem von Ribbentropem. Zdaniem profesora Westerwelle uosabia „nowoniemiecki wilhelminizm”⁴⁴, tzn. „tradycje imperialistycznej polityki sprzed I wojny światowej”⁴⁵. Polityka Guido Westerwellego jest ganią, maleje poparcie dla tego polityka we własnej partii. Walter Scheel uważa, że Westerwelle zbyt wiele obiecuje i bardziej ceni działalność sekretarza general-

⁴⁰ *Ibidem*; „Westerwelle: Niemcy nie są osamotnione w sprawie Libii”, <http://www.rp.pl/artukul/629622.html>

⁴¹ „Gaddafi muss weg – ohne Frage“, „Der Spiegel“, nr 12/2001.

⁴² „Aufstand der Verführten“, „Der Spiegel“, nr 14/2011.

⁴³ „Schämen für Westerwelle“, „Der Spiegel“, nr 17/2011.

⁴⁴ „Schämen für Westerwelle“, „Der Spiegel“, nr 17/2011.

⁴⁵ Z. Mazur, „Nowy“ patriotyzm niemiecki, nr 1/2008, „Przegląd Zachodni”, s. 16-17.

nego Christiana Lindnera oraz ministra gospodarki Philipa Röslera⁴⁶. Na łamach „Cicero” publicysta Frank A. Meyer ocenił, że Westerwelle jest „kozłem ofiarnym” na niemieckiej scenie politycznej⁴⁷. Mimo że polityk nadal sprawuje funkcję ministra spraw zagranicznych RFN, to zadanie kierowania Wolną Partią Demokratyczną oraz funkcję wicekanclerza przejął Philipp Rössler.

⁴⁶ „Scheel geht auf Distanz zu Westerwelle”, „Der Spiegel”, nr 52/2010.

⁴⁷ „Meyers Monolog: „Westerwelle ist der Sündenbock“ „Cicero”, 9.09.2011.